

ZAŽIVELA JE SLOVENSKA BESEDA TUDI V KANALSKI DOLINI

Uspešen nastop Stalnega slovenskega gledališča iz Trsta s komedijo «Trije tički» v Trbižu

Domači kulturno prosvetni delavci iz Kanalske doline združili nastop s prvim javnim koncertom novoustanovljenega mešanega pevskega zboru «Višarski zvon».

Zadnje nedeljo meseca maja je bilo v Trbižu, glavnem mestu Kanalske doline, izredno živahno. Povsod se je čula slovenska govornica, saj so tja prihiteli številni pripadniki slovenske narodnostne skupnosti, ki žive v Ukvah, v Zabnicah, Naborjetu in v Ovčji vasi. Tega dne je namreč Stalno slovensko gledališče iz Trsta prvič nastopilo s popularno Stokovo komedijo «Trije tički», ki je letos na «Dan emigranta» v Čedadu privabila tudi ogromno ljudi iz nešteti krajev in vasi Beneške Slovenije. Kulturni delavci iz Kanalske doline so združili ta prvi nastop Slovenskega gledališča s prvim javnim koncertom mešanega pevskega zboru iz Zabnic «Višarski zvon», ki že zdaj šteje okoli 50 pev-

cev in pevk ter nekoliko manjšega otroškega pevskega zboru, oba pod vodstvom Avgusta Ipavca.

V največji trbiški dvorani «Città», ki sprejme okoli 300 oseb, so bile vse vstopnice takoj razprodane in zato sta bila kar dva nastopa. Prva prireditev se je vršila ob 15 uri popoldne, druga pa ob 20,30 zvečer in obakrat je bila dvorana nabito polna.

Ob tem, tako pomemb-

nem dogodku, ki je oživil slovensko kulturno dejavnost Kanalske doline, je Stalno slovensko gledališče izdalo posebno številko svojega rednega glasila «Gledališki list», kjer je med drugim napisano:

Srečanje s Stalnim slovenskim gledališčem iz Trsta sovpada s prvim nastopom mešanega pevskega zboru «Višarski zvon». To srečanje pa ni slučajno, kajti skupni nastop zboru in gledališča odpira nove poti za razvoj kulturnega delovanja in narodnostnega plemenitja v Kanalski dolini.

«Pri pevcih prosvetnega društva «Planinka» iz Ukev se je rodila zamisel o velikem zboru, ki naj bi široko zajel pevce Kanalske doline. Francu Sivcu, vodji pevskega zboru «Planinka» je prišlo na pomoč kobariški kaplan Avgust Ipavec, ki se je z vso vnemo lotil dela. Tako je nastal zbor «Višarski zvon». Delo zboru se je preselilo iz Ukev v Zabnice, kjer je samostan šolskih se-

ster ponudil streho in dal prostor za vaje. Stari in novi pevci so se z veseljem lotili dela. Razveseljivo je število mladih. Car gozdov in gorskih rož kliče k pesmi. Simon Prešeren iz Trbiža in gospod Černet iz Zabnic sta z vso svojo ljubeznijo do domače zemlje brezpogojno podprla nastanek zboru.

Udeleženci, med temi mnogi, ki so prvič v svojem življenju slišali slovensko besedo iz gledališkega odra, so obe prireditvi spremljali z veliko pozornostjo in nastopajočim nenehno pliskali, saj je bil to zanje zgodovinski dan.

Med navzočimi smo poleg domačinov opazili še gen. konzula SFRJ iz Trsta Borisa Trampuža, predsednika Stalnega slovenskega gledališča prof. Josipa Tavčarja, člana izvršnega odbora Slovenske kulturno gospodarske zveze iz Trsta Filiberta Benedetiča, M. Košuto in prof. dr. Rafka Dolharja.

Slovenci Kanalske doline pričakujejo, da se bo v kratkem ustanovil še en nov slo-

Trbiž, glavno mesto Kanalske doline, ni samo trgovsko središče treh obmejnih dežel, ampak postaja tudi kulturno stičišče Slovencev tokraj in onkraj meje.

venski zbor in sicer v Rajblju, kar jim tudi želimo. Naj zadoni slovenska pesem in popestri kulturno življenje tudi na tem skrajnem kottičku dežele Furlanije-Juljske krajine. Naj ob zaključku še pove-

mo, da je bil Trbiž, kakor tudi slovenske vasi te okolice, prelepljen s številnimi lepaki v slovenščini in italijanščini in da sta ves program predstave napovedovalki napovedovali v obeh jezikih.

Za vedno nas je zapustil

prof. ANDREJ BUDAL

prijatelj beneških Slovencev

in tudi po tistem času ni zapustil svojih rojakov, temveč se je takoj odzval povabilu Pokrajinskega narodnoosvobodilnega odbora za Slovensko Primorje, in prevze: v njegovem okviru pomembne vloge. Njegov glas je, skratka, odmeval v polpretekli zgodovini slovenske etnične manjšine pod Italijo vse do septembra 1946. leta, ko je bil kot član goriške delegacije na mirovni konferenci v Parizu in ko je odločno stopil v obrambo s krvjo priborjenih pravic slovenskih ljudi v Italiji.

Kot dosleden demokrat, prečel s socialističnimi nazori, kot odličen poznavalec stvarnosti v naši deželi je prof. Budal med drugim zapisal naslednje: «Sosedstvo med Slovenci in Italijani je v teh krajih zgodovinska nujsnost, ki traja stoletja in je nihče ne more izbrisati, ker bi tako početje bilo nenaravno in protinaravno».

Ob svojem pogumnem in nepopustljivem narodnostno obrambnem stališču, ki ga je tako značilno poosebljal s svojim življenjem in delovanjem, je bil ravno prof. Budal tisti, ki ni nikoli izgubil upanja v mirno sožitje slovenskega in italijanskega življa na stališču dveh narodnostnih dežel, kjer se je rodil in premilil.

Prof. Budal nam je torej zapustil dragoceno dediščino, katero bomo čuvali z največjo ljubeznijo. Kot doslednega protifašista, neutrudnega kulturnega delavca in borca za pravice Slovencev pod Italijo, pa tudi kot iskrenega prijatelja bomo ohranili v trajnem spominu.

Družini in sorodnikom izrekata uredništvo in uprava «Matajurja» iskreno sožalje.

Kot med obema vojnama

KRONIKA DVEH VAŽNIH IZLETOV

Beneški Slovenci v Kopru - Društvo primorskih novinarjev v Benečiji

V petek, dne 2. junija, na dan italijanske republike, se je zjutraj odpeljalo iz Špjeta 36 beneških Slovencev, večinoma mladih intelektualcev, udeležencev tečaj slovenskega jezika. Izletniki so bili namenjeni v Koper. Izlet je organiziralo Kulturno društvo «Ivan Trinko» iz Čedadu tik pred zaključkom tečaja slovenskega jezika v Špjetru.

V Kopru so sprejeli tečajnike voditelj RTV, jim razkazali studije radia in televizije, jim povedali, kdaj je bil radio postavljen, kako funkcionira in kakšno vlogo ima. Po ogledu radia in televizije smo se zbrali v sejni

dvorani, na prijateljskem razgovoru z vodilnimi člani tega važnega objekta. Prijatelje iz Kopra je zanimalo, kako živi naša narodnostna skupnost, kako napredujemo v naših prizadevanjih za doseg naših narodnostnih pravic. Naše izletnike pa je zanimalo, kako živi italijanska manjšina v Jugoslaviji in kakšne pravice uživa. Povedano in dokazano jim je bilo, da uživajo pripadniki italijanske skupnosti enake pravice kot pripadniki večinskega naroda. To je bilo še bolj jasno in živo povedano na popoldanskem sestanku na sedežu italijanske skupnosti, kjer je prišlo do zani-

mivih in živahnih razgovorov. Ob povratku so bili vsi izletniki zadovoljni za prisrčen sprejem, za kar so videli in slišali in so želeli, da bi tudi mi uživali takšne pravice, kot jih uživa italijanska skupnost v Jugoslaviji. Ob povratku smo se ustavili v Podgori pri Gorici, na partizanski prireditvi. Nato smo krenili proti domu vsi srečni in zadovoljni. V nedeljo, 4. junija pa smo imeli na obisku v naših dolinah skupino 22 novinarjev iz Kopra.

Pred poldnem so se zadržali na sedežu društva «Ivan Trinko» v Čedadu, kjer jih je pozdravil predsednik društva s svojimi sodelavci. Na kratko jih je seznanil z življenjem in bojem beneških Slovencev za svoje pravice. Novinarji so izročili društvu sliko znanega primorskega slikarja Z. Apollonia in nekaj leposlovnih knjig.

Nato so si ogledali Čedad in njegove zanimivosti: arheološki muzej, langobardsko cerkvico in drugo. Po ogledu Čedadu so se napotili v Rečansko dolino. Položili so šopek rdečih nageljnov na grob padlih slovenskih partizanov na pokopališču v Sv. Lenartu. Po kosilu v Lesah so se odpeljali po panoramski cesti od Stare gore do Dolenjega Trblja, od koder je krasen razgled na dobršen del vzhodne Beneške Slovenije, nato so se pa

obrnilo po turistični cesti iz Stare gore do Podrskjega in se vrnilo v Čedad po Idrijski dolini.

Kulturni tedni treh dežel

Prve dni maja je bil v Vidmu sestanek med vladnimi delegacijami Slovenije, Koroške in Furlanije-Juljske krajine, na katerem so proučili širšo in smotnejšo kulturno izmenjavo med tremi deželami.

Za razpravo je služil konkreten dogovor o programu tedna Slovenije in naše dežele, ki naj bi bil letos oktobra v Celovcu. Analogen teden naj bi bil prihodnje leto oktobra v Ljubljani, na katerem bi sodelovali Koroška in dežela Furlanije-Juljske krajine. Jeseni 1974 pa naj bi bil podoben teden v Vidmu, na katerem bi sodelovali Slovenija in Koroška.

V tem smislu so zato tudi sklenili, da je potrebno čim prej ustanoviti ustrezen tehniški odbor, ki naj bi, poleg priprav programa za prihodnje leto, mislil tudi že na prireditve leta 1974.

Mimo običajnih glasbenih programov nameravajo v teh tednih prirediti tudi umetniške razstave, razstave folklorne in manifestacije pevskega zborov in folklornih skupin.

S PRVIM JULIJEM POVIŠANI PENZIJONI

Že vrsto let je bilo v ospredju prizadevanje, da bi se vsaj minimalno zvišali penziji. Zdaj se bodo s 1. julijem povišali nekateri penziji, sicer za nekaj tisoč lir, vendar to je vseeno bolje kot nič.

Uradno je bilo objavljeno, da se bodo penziji za samostojne delavce (trgovce, obrtnike in direktne obdelovalce zemlje) s 1. julijem povečali od 19.750 lir na 24 do 25 tisoč lir. Prav tako se bodo s 1. julijem zvišali penziji ostalih delavcev (to je zavarovancev). Tako se bodo minimalni penziji le-teh, ki so

znašali 27.450 lir zvišali na 32.000 lir za tiste delavce, ki so prekoračili starost 65 let, mlajšim od 65 let pa se bodo penziji 25.250 lir dvignili na 30.000 lir. Socialni penziji, to je penziji, ki jih prejema državljan brez potrebnih sredstev, kot na primer, civilni invalidi, pa se bodo zvišali od zdajšnjih 12.000 lir na 18.000 lir mesečno.

Socialni penziji grede na račun državne blagajne in za povečanje penzijonov za 500.000 državljanov bo morala ta izplačati več kot 62 milijard letno.

IZ NADIŠKE DOLINE

Čišnje ne bodo več izolirana vas

Nova cesta bo stala okoli dvajset milijonov

Vasica Čišnje, ki šteje danes le malo prebivalcev in ki leži precej visoko v bregu (400 m), ne bo več izolirana. Vse vasi šenlenarškega komunuma so že dolgo povezane med seboj in z dolino z dobrimi cestami, le vas Čišnje je bila brez povezave, kar so seveda njeni prebivalci, ki so ostali kljub temu zvesti svoji zemlji, drago plačevali. Vse so morali, in morajo še, prenesti na hrbtih in ramenih, tako pridelke iz njiv kot to kar so kupili v dolini. Sedaj se bo pa tudi tukaj življenje spre-

menilo. Do vasi bodo lahko prišli z avtomobilom, pridelke bodo lahko pripeljali ali odpeljali po cesti. Odpočila se bodo ramena in hrbti teh delovnih ljudi.

Pred nedavnim je prišel na lice mesta predsednik furlanske ustanove za hribovsko gospodarstvo (Ente friulano per economia montana) dr. Claudio Beorchia, katerega sta spremljala podpredsednik Giuseppe Romano Specogna in župan Giuseppe Sidar. Ta ustanova bo namreč dala za gradnjo te nove ceste 20 milijonov lir.

Načrti so že pripravljene in zato bodo verjetno še letos pričeli s prvo fazo (lotom) del.

CIRILLO OSGNACH
ZOPET POTRJEN
ZA PREDSEDNIKA
MLEKARNE

Upravni svet mlekarne v Sv. Lenartu je na svojem zadnjem zasedanju ponovno izvolil Cirillo Osgnacha za svojega predsednika. Za podpredsednika so izvolili Fiorenza Chicha iz Hrastova, za tajnika pa Lorenza Visina.

SREDNJE

OBUPALA JE NAD
ZIVLJENJEM

Te dni je prišla v našo vas zelo žalostna novica: Francesca Qualizza, stara 48 let, ki je bila zaposlena več let kot bolničarka (infermiera) v neki kliniki v Napoli, je obupala nad življenjem in se vrgla skozi okno četrtega nadstropja. Obležala je na licu mesta mrtva. Novica o tem obupnem koraku se je hitro razširila po vsej okolici in globoko pretresla vse, ki so jo poznali in imeli radi.

POROKA

Pretekli teden se je poročil naš vaščan mizar (falegname) Lucio Zufferl z Loreto Benedetti iz Cedada. Prijatelji jima želijo dosti let veselja in sreče v zakonskem življenju.

PODBONESEC

POPRAVILO CESTE
V RONCU

Podboneška komunska administracija je v okvir jav-

IZPOD MATAJURJA

Za vedno nas je zapustila
naša beneška mamica
Milia Zabrieszach - Pjerno

Dne 25. maja smo spremljali k zadnjemu počitku na trémunsko pokopališče 78-letno Milio Zabrieszach - Pjerno mamico, nevesto, ki se je primožila v Pjerno družino, iz katere izhaja pokojni monsignor prof. Ivan Trinko. Njena smrt ni prizadela samo Pjerno, katere steber je bila toliko let, ampak tudi vse Slovence, ki žive tokraj in onkraj meje.

Kdo je ne bi poznal, saj je bila tako dobra za vse, tako dobrega in blagega srca, da je nismo skoraj nikoli klicali po imenu, klicali smo jo mama. Ko smo prišli v Trémun, ko je bil živ še pokojni monsignor Ivan Trinko, ko ni bila še cesta speljana do vasi, da bi mogli na obisk s prevoznimi sredstvi in smo vsi upehani in prepoteni prišli na Pjerno domačijo, je skrbela ona za nas, da se nismo prehladili. Ponudila nam je takoj silce domačega žganja ali kaj drugega, kar je imela pač pri roki in nas z dobrodušnim nasmehom

nih del, ki jih namerava izvršiti še letošnje leto, vključila tudi popravilo ceste, ki vodi iz doline proti Roncu. V kratkem bo razpisana licitacija in delo bo dobilo tisto gradbeno podjetje, ki ga bo opravilo za boljši kup (ceneje). Predvidevajo, da bo ureditev ronške ceste stala okoli 50 milijonov lir.

POROKA

Poročila se je naša vaščanka študentka Dina Guion s stolarjem Francom Copetijem iz Cedada. Vaščani jima čestitajo in želijo dosti sreče na skupni življenjski poti.

CEDAD

KOLEDAR ZIVINSKIH
SEJMOV V CEDADU

Zveza živinorejcev je določila koledar kdaj se bodo vršili sejmi - licitacije v posameznih krajih Furlanije. V Cedadu bo sejem na trgu XX Settembre ob telih dnevih: v četrtek, dne 20. junija za jeniče; v četrtek, dne 7. septembra za jeniče; v četrtek, dne 21. septembra za mlade bike; v četrtek, dne 19. oktobra, v četrtek, dne 9. novembra in v četrtek, dne 7. decembra za jeniče.

IZ TERSKE DOLINE

TUDI KRI ZDRUŽUJE NARODE

Čentski krvodajalci darovali kri Sloveniji

Na prijateljski obisk v Ljubljano je pred nedavnim prispelo 60 krvodajalcev čentskega področja, da so ob tej priložnosti darovali pri Rdečem križu Slovenije svojo kri, ki bo reševala življenja naših sosedov onkraj meje. Skupino čentske krvne banke sta vodila predsednik Franco Volpe in Antonio Simeone. V Ljubljani so se srečali s krvodajalci tovarne Saturnus, ob po-

vratku pa so obiskali partizansko bolnico «Franja» v Cerknem in si ogledali muzej v Idriji. Izlet in svoje dobro delo so zaključili na Mostu na Soči (S. Lucia). Povsod, kjer so se ustavili, so bili prisrčno sprejeti. Vse lokalne oblasti so se poslovice od čentskih krvodajalcev z željo, da bi ne bilo to zadnje srečanje, saj končno tudi kri združuje narode.

TRAGIČNO PREMILIL
ADRIANO CERNO

Ves naš komun je zelo pretresla žalostna novica, da nas je za vedno zapustil 35-letni Adriano Cerno iz Brda, kapetan brigade Julije v Tolmeču. Usoda ali nesreča, ne vemo kaj bi rekli, ga je nepričakovano iztrgala iz naše srede. Bil je zelo priljubljen med svojimi vaščani in zato ga bodo težko pogrešali, saj so se tako radi srečali z njim, ko je prišel na daljši oddih ali se ustavil za trenutek v rojstni vasi, da je «počekal» po naše s svojimi domačimi in prijatelji.

Sorodnikom nepozabnega Adriana izrekamo naše iskreno sožalje.

Umrli je tudi 63-letni upokojeni Amadio Muchino iz Podbrda. Vse svoje življenje je posvečal le delu in družini, ki jo zapuščal v veliki žalosti in zato je bil povsod, kjer so ga poznali, priljubljen in spoštovan. Tudi njegovim najdražjim naše iskreno sožalje.

Pokojni AMADIO MUCHINO iz Podbrda

Naši dragi rajniki

IZ KOMUNA AHTEN: 79-letni Giovanni Molinaro;

IZ KOMUNA S. LENART: 35-letni Tomaso Caucig;

IZ KOMUNA BRDO: 63-letni Amadio Muchino iz Podbrda;

IZ KOMUNA SV. PETER: 71-letna Carolina Pitanic;

IZ KOMUNA GRMEK: 59-letni Giovanni Bucovaz;

IZ KOMUNA TIPANA: 60-letni Giuseppe Coos - Pugnuc, stanujoč v Milanu;

IZ KOMUNA NEME: 68-letni Carlo Cramaro;

IZ KOMUNA SOVODNJE: 78-letna Emilia Zabrieszach - Pjerno iz Trémuna.

IZ KOMUNA POBBONESEC: 79-letna Antonia Domenis in 61-letna Felicita Blasutig vd. Oriecula;

Vsem sorodnikom naših dragih rajnikov izrekamo naše globoko sožalje.

Kaj pravi * * *
Petar Matajurac?

Moja rajnka mama, Buah ji daj večno luč, me je učila, ku usi kristjani, posebno pa duhovniki, da Buah nje last, premoženje tega al pa drugega človeka, da se ga usak poslužuje, da ga usak nuca, takua, ku se njemu zdi «ad propria uso ed consumo». Buah se ne pusti štrumentalizat od nobednega.

Takua ku nje Buah u službi posameznega človeka, nje njegova last, štrument, takua nje državljani (cittadin) obednega naciona. Učili so me, da je Buah kraj sveta, brez nacionalnosti an da uzame za dobro češčenje an molitu, kadar je odkritosarčena, od judi usjeh nacionalnosti: Afrikancu, Amerikancu, Kitajcu, Rusu, Slovencu, Italijanu an usjeh drugih.

Učili so me, da Buah lepua plačja dobrè djela an štrafa hudobne judi, ne da bi gledu, kajšan jezik guore, tisti, ki delajo dobrò al pa slabo. On ne uganja nacionalizma. Prepričan san, da so tud' vas takua učili, da so takua učili use.

U zadnjem caftu, recimo u zadnjih 27 ljetih, pa so se zgodile par nas tajne garde reči, ki pričajo, da njeso usi zastopili tega učila. Ti judje so začel najparvo no strupeno kampanjo pruat slovenskemu jeziku po školah (ne pozabimo, da so storli plačjat našim otrokám, u nekaterih školah, po 5 lir štrafa za usako slovensko

besjedo). Potlè so jo preganjal' po komunah, na placu, na cjesti, po oštarijah. Na zadnjo se se spuštili še u cjerku an u naše družine.

Po zadnji uejski so imjel' ti nekrstjani za komunista usakega tistega, ki je branu naš jezik an ker so se zakleli, da muorajo komuniste uničati, so bili zavedni Slovenci rjes u hudih težavah. Sli so še buj deleč. Ker njeso imjeli šlaifa u sovraštvu do naše besjede, je ratu za nje komunist tudi tisti, ki je molu an častiu Boga po slovensko. Beneške Slovence so strašili, da puojdejo usi komunisti u paku. Ce pa moliš an guoriš po slovensko, Buah te ne čuje, te ne zastopi, zatua puojdeš za njimi u paku. Takua so ratal' tudi naši duhovniki za nje komunisti zatua, ker učijo Kristusovo besjedo u našem jeziku.

Puno judi se je prestrašilo an te parvi tjedan san videu žalostne reči, ku san šu obiskat žlahto an parjateljje, ki jih iman po usjeh naših dolinah. Po dostjeh družinah san poslušu, da so molili zvečer sv. rožar u dvjeh jezikih. Starši po slovensko, otroci pa po italijansko. Na mjestih so starši tisti, ki silijo otroke, da govori an molijo po italijansko.

Ah, buogi naši predniki, noni an noni od nonou an še drugi pred njimi, če bi bla resnica, kar pridgajo naši nekrstjani, sovražniki našega jezika!

Oni so zmjeraj molili an govorili po slovensko. Al jih je Buah štrafu zavojo tega? Nu, bodimo pametni, da se nam ne bojo smejali iz nebes!

Ce pa čuje Buah samua po italijansko, naj se ga bojiyo tisti, ki uganjajo po italijansko takua velike naumnosti an hudobije. Pustimo, naj jih čuje!

Vas pozdravja Vaš

Petar Matajurac

Sprehod skozi slovensko književnost

Fran Milčinski

Kot samosvoja, samostojna osebnost, ki združuje oster pogled na življenjske značilnosti in zmožnost za opazovanje smešnih strani življenja ter družbenih, političnih in kulturnih pojavov, se odlikuje najboljši predstavnik redko uveljavljajočega se slovenskega humorja, Fran Milčinski.

Fran Milčinski se je rodil 1867. leta v Ložu na Notranjskem očetu davkarju. Oče je bil po rodu Čeh in se je s svojo družino kmalu preselil v Ljubljano. Po pravniških študijah na Dunaju je Milčinski leta 1890. začel praktičirati pri deželni sodišču v Ljubljani, bil tu avskultant, pozneje pa dve leti sodni pristav v Idriji. Od 1897 je služboval v Ljubljani, bil sodni tajnik, dolgo vrsto let tudi varuški (mladinski) sodnik, ki je uredil oddelek za mladinsko skrbstvo, deželni sodni svetnik in nazadnje svetnik stola sedmorice v Zagrebu. Po upokojitvi (1925) je živel kot odvetnik v Ljubljani. V letih 1899 in 1900 je vodil dramsko gledališče. Umrl je 1932 leta v Ljubljani.

Milčinski je pisal humoriistično-satirične črtice, pravljice in pripovedke. Pod imenom Fridolin Zolna je v zvezi z različnimi političnimi, kulturnimi in družbenimi dogodki priobčil v Slovenskem narodu in Jutru nad dve sto humorističnih in satiričnih feljtonov.

Svoje prve spise je objavljval v Skratu (1885), nato pa sodeloval skoraj pri vseh slovenskih revijah, časopisih in listih. Svoje humoreske je izdal tudi v posebnih knjigah: Igračke (1909), Mu-

hoborci (1912), njegovo literarno najboljšo delo s poučno vsebino pa so Ptički brez gnezda (1917), ki so doživeli doslej že precej, ilustriral pa jih je Hinko Smrekar. V Ptičkih brez gnezda prikazuje življenje zanemarjene predmestne mladine in obuja spomine na svojo mladost. Povest Gospodična Mici (1916) je satira na koristoljubje otroških rejnic, ki jim je reja otrok vir lahkega zaslužka. Zbirke humoresk so nadalje: Drobiži (1912), Gospod Fridolin Zolna in njegova družina (1923) ter Dvanajst kratkočasnih zgodbic (1923). Po smrti so izšle njegove Humoreske in groteske (1935).

Po motivih iz ljudskih pesmi in z vzgojno mislijo je napisal Pravljice (1911). Pomembna je tudi knjiga pravljic Tolovaj Mataj (1917) in po svoje predelane Zgodbe kraljeviča Marka (1923). Priljubljene so bile tudi njegove igre Cigani (1906), Volkašin (1913), Kjer ljubezen tam Bog (1913) in Mogočni prstan (1923).

Po vojni je založba Mladinska knjiga v Ljubljani izdala njegove satirično-humoriistične črtice v knjigi Butalci in izbor njegovih najboljših pravljic Jurko je iskal strahu (1948). Leta 1948 je izšel tudi izbor iz njegovih povesti, humoresk in satir pod naslovom Cvetje in trnje.

Značilno za humor Milčinskega je prikazovanje smešnih dogodkov, ne da bi z njim ustvarjal globlje, tipične podobe iz ljudskega življenja. Njegov humor ne pozna tragičnih sestavin življenja, vendar pa je zajel nekatere značilnosti slovenskih družbenih pojavov.

Pogovor z našimi «Amerikanci»

Živijo 50 let preko oceana, a niso pozabili domačega jezika

V Klenjah sem se slučajno srečal s tremi našimi možmi, ki živijo v Ameriki. Lastnik domače «ostarije», Sergio, mi je povedal, da živijo pri njem na penziju in mi jih predstavil.

Sedli smo za mizo in ob dobri kapljici domačega vina se je pričel prijateljski razgovor. Na moji levi sedi Joseph Bevilacqua, star 55 let, visoke postave, vedrega in nasmejanega obraza, zelo simpatičen.

Vprašam ga: «Kje ste se rodili, gospod Joseph?».

JOSEPH BEVILACQUA s teto, sestrami in bratom

«V Chicagu. Moj oče je bil iz te vasi, iz Klenja, mati Qualizza Luisa pa iz Kravarja. Oba sta že umrla.»

«Ali ste prvokrat obiskali rojstni kraj vaših staršev?».

«Ja, prvokrat in jutri grem že nazaj. Obiskal sem žlahto očeta in matere. To je bilo zame zares lepo in prijetno.»

«Kdo vas je naučil tako lepo govoriti slovenski?».

«Tata in mama. Poleg tega so hodili v našo družino na penzijo drugi beneški Slovenci, domačini, tako da sem zmeraj slišal slovensko besedo.»

«Govorite lepo slovensko in angleško, kaj pa italijansko?».

«Italijansko znam malo ali nič. Bolje govorim slovenski. Moji bratje in sestre pa govorijo samo angleško in slovensko.»

Obrnem se na mojo desno. Poleg mene sedi Corredig Avgust, star 74 let. Ne kaže toliko let, mož je živahen in poln življenja.

Vprašam ga: «Kdaj ste odšli v Ameriko?».

«Dvainpetdeset let od tega, 1920. leta.»

«Imate družino v Ameriki?».

«Imam ženo in štiri otroke, tri hčerke in enega sina.»

«Ste prišli že večkrat obiskat vaš rojstni kraj?».

«Trikrat. Prvič 1930. leta, ko sem se poročil z domačinko Marijo Jusig iz Klenja. Potem sem prišel 1969. leta. Sedaj pa sem prišel z ženo in hčerko.»

bi imeli tu vse to, kar imate tam, bi se radi vrnili spet v domači kraj?».

«Jaz ja, otroci pa ne, ker so navajeni na ameriško življenje, ker ljubijo domovino, v kateri so se rodili, imajo dobro delo in bi se težko vživeli v drugačno življenje. Tudi jaz se imam dobro tam. Živim z družino v Gary v Judiani.»

Zdaj je na vrsti Lojze (Luigi) Carniello, star 72 let. Tudi on se je rodil v Klenjah. Slovenščina mu dobro teče. Clovek ne bi rekel, da je preživel v Ameriki celih 52 let. Odpotoval je, ko mu je bilo komaj 20 let.

Carniello pripoveduje: «Sel sem v Ameriko 1920. leta. Imam družino: ženo, sina in hčerko. Žena se je rodila v Ameriki, njeni starši pa so doma iz Gorice. Piše se Lōzic Josephina. Sin je električni inženir.»

Vprašam ga: «Kako to, da ste se dobili vsi trije prijatelji hnadoma v rojstni vasi?».

«Zgovorili smo se. Večkrat se srečujemo, ob veselih in žalostnih priložnostih. Kadar kateri umre izmed starejših, pridejo na pogreb Slovenci iz bližnjih in daljnjih krajev. Potem se zbiramo tudi na raznih veseljih, piknikih. Na takšnih shodih se nas je zbralo večkrat nad 500 Benečanov. Imamo tudi svoje društvo. Sekretar društva je Joseph Bevilacqua.»

Po teh besedah Carniella je nujno potrebno spet navezati pogovor s simpatičnim Josephom.

«Kakšno je to vaše društvo?».

«Naše društvo je podporni-

škega značaja. Člani plačujejo po en dolar na mesec članarine. Kadar umre kakšen član društva, damo družini do 400 dolarjev podpore. Podpore dajemo tudi, če je kakšen član v stiskah in težavah. Na naših shodih se pogovarjamo in prepevamo po slovensko. Starši pa pripovedujejo mladini o lepota naše domovine.»

Po teh besedah je bil čas, da smo se poslovili. Zunaj je bila jasna, zvezdnata noč. Pred hišo je prijetno zadišalo po svežem, suhem senu. Začel sem gledat zvezde in premišljeval. Rad bi jih bil vprašal, zakaj naši «Amerikanci» ohranjajo in branijo naš jezik, noše, običaje in navade, medtem ko mnogi naši domačini tako hitro in radi pozabljajo, kje so se rodili in kakšne dolžnosti jim nalaga to rojstvo. Zvezde, na žalost, ne odgovarjajo, zato sem si odgovor našel sam. Pri nas je gospodar strah! Izseljenci se čutijo bolj svobodne na tuji zemlji, kot mi doma.

PATRONATO

INAC

Istituto dell'Alleanza Nazionale Contadini per la tutela dei Diritti Previdenziali ed Assistenziali dei Lavoratori.

Giuridicamente riconosciuto, a sensi del D. L. C.P.S. 29-7-1947 n. 804, con D.M. 6-2-1970.

Servizio Provinciale dell'Alleanza Coltivatori - Civildale, via IX Agosto n. 8 - Tel. 71386.

COLTIVATORI, LAVORATORI:

per tutte le pratiche, per tutte le necessità, per tutti i diritti, per voi e i vostri familiari l'I.N.A.C. Vi assicura la più efficace assistenza.

KMETJE, DELAVCI:

za vse dokumente za vse nasvete za vse pravice za vas in vaše družine INAC vam zagotavlja vso svojo pomoč.

ZA NAŠE DELO

Kaj bomo delali meseca junija

V KLETI je zadnji čas za pretakanje vina. Toplota vinu škodi, zato držimo klet dobro zaprto, snažno in večkrat zažgimo v njej malo žvepla. Sodi naj bodo vedno polni, zato zalivajmo vsak teden z dobrim, čistim in zdravim vinom. Tudi prazne sode večkrat zadimimo.

V SADOVNJAKU se na mladih češnjah, posebno pa breskvah, kažejo listne uši in pa mravlje. Proti tej golazni najbolj po-

maga škropljenje. Ta mesec nastavljam po jablanovih deblih nekake pastičke, kamor se zalezejo gosence jablanovega zavijača. Pastičke naredimo tako, da pest slame, lesne volne, pasove iz cunj ali iz valovitega papirja, namočene v benaftolu, privežemo okoli debela sredi junija. Pasove moramo vsakih 15 dni pregledati, jih uničiti in zažgati. Valovitega papirja, namočene v betanaftolu, ni treba menjavati.

France Bevk

Kaplan Martin Čedermac

39

Kaj ni bil prišel Potokar in sedel ob njegovi postelji? V posameznih trenutkih se mu je zdelo, da ga gleda le iz mučnih sanj, iz katerih se ne more prebuditi. Da, bil je on; izdajali so ga redki lasje nad čelom, v neznan misel zabodeni pogled. Kaj misli? Le naj kadí cigaro! Saj njemu ne more škodovati. Ni, saj ni bolan. Kdo pa mu je to natvezel? Gotovo Katina. Truden je. To je le trudnost. Naj mu nikar ne govori o boleznih, ako se mu noče zameriti... Govoril je z drhtečim, pojemajočim glasom, a se je bal, da govori le iz mrzlice, in je z muko tehtal besede. Ni rekel nemara kake neumnosti? Saj bo rajši molčal in poslušal. Govoril je Potokar; tako jasno, razločno, preudarno, kakor da bere iz knjige. Poslušal ga je napeto, natezal duha, da bi mu ne ušla niti beseda. Toda duh mu je bil izmučen, tako zmeden, tako nezanesljiv, da je sicer lovil besede, a jih ni mogel sproti zadosti naglo vezati v smisel.

Potokar je odšel, ob postelji je ostala prazna stolica, besede so obvisle v zraku. Čedermac se je trudil, da bi jih ujel, jih razvrstil v smisel, a od izmučenosti, od vročice, ki mu je objemala telo, so se mu zapirale oči. Še na pol v spanju so mu besede vstajale iz spodnje zavesti, da se je z njimi mučil kakor s sanjskimi podobami. Misli se mu še nikoli niso zdele tako žive, tako otipljive kot zdaj; vsaka je dobila čisto razločno podobo, ki mu je ostala pred

oči. Predvsem črna roža, ki jo je trgjal z roko, a mu je vedno znova vzcvetala iz mraka.

Pred duševne oči, ki so mu bile zamaknjene nekam v zmedene sanje, mu je stopila mati. Saj se mu je že večkrat prikazala, a nikoli tako živa, s takim posebnim izrazom v očeh in na obrazu; vsa taka kakor takrat, ko je bila tik pred smrtjo izrekla tiste besede. Trudil se je, da bi jo zgrabil za roko in jo vsaj z dotikljajem zopet potolažil. Nenadoma mu je bilo, kakor da drži za trdo, koščeno roko starca, katerega je pred dnevi spovedoval. Zdrnil se je, kakor da ga je obšla mrzla groza, vendar ga ni izpustil. Kakor da ga s tolažečo kretnjo vodi pred večno sodbo. «Bog, odpusti mi hude besede, saj še meni prihajajo na ustnice...». Pa saj je bila nazadnje le roka kovača Vanca, ki mu jo krepko stiska. Za cerkveno bandero držita, med petjem litanij ga nosita proti množici. Z njima je stara ženica, s črno ruto in z belim obrazom, in ženica poje ganljivo pesem. Izzine bandero, kovač Vanc in črna množica, pesem se spremeni v besede: «Če bi me pustili pred nadškofa, bi mu rekla: Lei non è più il nostro pastore. Lei è il nostro traditore...» Zdrnil se je. Žive besede so ga za trenutek priklicale v zavest. Znova se je pogreznil v omotico. Pred njim stoji mož, ki se z veliko, trdo roko bije na prsi, da odmeva: «Kri sem dal, a jezika ne dam...».

Prizori in besede so se mu porajale druga za drugo; zmedeno, neurejeno, a vendar bolešno živo. Podobe so se spajale, se trgale, se potapljale v mrak, iz katerega so znova vzcvetale in se spovračale... Zdelo se mu je, da mu velika, težka pest leži na prsih; stokal je pod njeno težo. Nikogar ni bilo, da bi mu jo vzel. Pot mu je v curkih tekla po obrazu. Le počasi je zopet odprl oči. Kakor da je iznenada stopil v čisto nov svet, se je začuden oziral okoli sebe. Prividi so izginili, le Potokarjeve besede so mu ostale

v zavesti. Urejal jih je. Vračal se je k treznemu razmišljanju.

Bilo mu je teže kot v blodnih sanjah. Grenko se mu je oklenilo srca in ga mučilo. «Posrečilo se nam je, da smo sveto stolico nepristransko obvestili o dogodku in ji predložili vse grozeče posledice; do danes se ni še storilo nič, vse je zavito v molk, v mrak, v katerega ne posije niti žarek trdnega upanja. Pred kogarkoli stopiš, se umakne drugemu za hrbet...». Izbrane besede, a grenke ko pelin, pekoče ko žerjavica. «Ali je res, da je Cerkev soudeležena pri tem?» je vzdihnil Čedermac. «Mnogokateri znaki govorijo za to», si je odgovoril. Prestrašil se je besed, se dvignil na postelji in zastrmel v okno, za katerim se je gostil mrak. Kaj si rekel, Čedermac, Zakaj obtožuješ Cerkev? Obtožuj človeško zmotljivost, ki ji ne ubežijo niti mazičenci! Znova je legel in se zagrnil do brade. «Duhovnikova volja je podvržena škofovi in dolžan je ubogati», je ponovil iz knjige pridig. Kaj je bil Potokar rekel Skubinu? «Če ti ukažejo zažgati cerkev, ali jo boš zažgal? To pa je hujske...». To pa je hujske!

Premagal je bolezen. Mrzlica ga je popustila, ni več polegal v postelji. Toda bil je izčrpan, izcejen, brez moči. Posedal je v naslanjaču in se trudil, da bi mislil le na ničeve vsakdanjosti. Vsako novo, veliko razburjenje bi ga za dolgo privezalo na posteljo. Poleg tega si je moral nabrati moči. Bog vedi, kaj ga še čaka.

Nekega dne je nenadoma vstopila Katina. «Otroci čakajo pred cerkvijo», je povedala. «Kaj?» se je začudil; ni razumel smisla njenih besed. «Kakšni otroci?».

«Otroci pač. Prišli so k nauku.» «K nauku? Ah, da!» se je spomnil. «Tako, tako!» Katina je odšla, a on je še obsedel. Bilo mu je, kakor

LUIGI CARNIELLO z ženo Josephino in vnuki

IZ GOVORA PODPRESEDNIKA SLOVENSKE VLADE DR. FRANCETA HOČEVARJA

Dolžnost Slovenije, da skrbi za položaj slovenske skupnosti v zamejstvu

Pred kratkim je skupščina socialistične republike Slovenije imela na dnevnem redu svojega zasedanja problematiko slovenske narodnostne skupnosti v zamejstvu. Vsekakor je pomembno, da je prav zdaj najvišje slovensko predstavniško telo obravnavalo to problematiko in izreklo v tem smislu tudi polno podporo matičnega naroda vsem slovenskim narodnostnim, ki živijo izven meja republike Slovenije.

Ekspozice o zunanji politiki Jugoslavije in njenih mednarodnih odnosih je imel na tem skupščinskem zasedanju, ki je bilo prvič posvečeno tem problemom, podpredsednik slovenske vlade dr. France Hočevar. V svojem obširnem ekspoziciji je med drugim obravnaval tudi problematiko položaja slovenske skupnosti v zamejstvu. Ker je ta del njegovega referata izredno pomemben in važen tudi za nas zlasti del, ki obravnava Slovence v Italiji, ga posredujemo našim bralcem v celoti.

Položaj slovenske narodnostne skupnosti v Italiji se je delno izboljšal zlasti na Tržaškem, kjer so njene pravice in zaščita urejene s specialnim statutom, medtem ko je v italijansko zakonodajo še vedno nezadovoljivo urejen položaj manjšine in še to le na Tržaškem in Goriškem. Obstojajo predpisi pa se sploh ne uporabljajo v prid tistih Slovencev, ki živijo v videmski pokrajini. Pojav, da se uporabljajo popolnoma različni zakonodajni in dejanski režim za pripadnike iste narodnostne skupnosti v treh sosednjih pokrajinah iste države, je nekaj povsem edinstvenega in samo po sebi zgovorno ilustrira neurejen in nevzdržen položaj, v katerem se še vedno nahaja slovenska narodnostna skupnost v Italiji.

Z ozirom na takšen položaj je razumljivo, da so prizadevanja Slovencev v Italiji osredotočena na zahtevo, da se sprejme zakon, ki naj bi služil kot podlaga za ureditev celotnega položaja manjšine. Do podrobnosti izdelan osnutek takšne ureditve je pripravila SKGZ, pa tudi druge organizacije manjšine so se angažirale na tem vprašanju. Razen tega so organizacije manjšine izročile italijanski vladi skupno spomenico, v kateri so naznačile najbolj pereča odprta vprašanja. Pri predsedniku italijanske vlade je bila sprejeta posebna delegacija, sestavljena iz predstavnikov vseh političnih struj in drugih organizacij manjšine iz vseh treh provinc, ki je zahtevala tolačila.

Za položaj manjšine so se v zadnjem času začele v večji meri zanimati tudi nekatere demokratične italijanske stranke, kakor tudi nekatere druge organizacije, zlasti s področja Furlanije - Julijske krajine. Nekatere od teh strank so parlamentu predložile osnutek zakona, s katerim naj se uredi položaj slovenske narodnostne skupnosti v Italiji. Ker pa je bil stari parlament medtem razpuščen in je pravkar izvoljen novi, bodo sedaj te stranke verjetno obnovile predloge.

Takšno povečano zanimanje demokratičnih političnih strank in nekaterih drugih organizacij v Italiji za položaj in nerešena vprašanja slovenske manjšine cenjujemo pozitivno in v tem vidimo rezultat prizadevanj demokratičnih sil Italije. Ta pozitivna sprememba, katero je opaziti na strani večinskega naroda, nas navdaja z upanjem, da bo vendarle v doglednem času normalno urejen položaj celotne slovenske narodnostne skupnosti v Italiji in da se bo tudi v praksi od-

nos do Slovencev vztrajno spreminjal na bolje. Ni namreč mogoče razumeti dejstva, da je Italija kompleksno rešila položaj francoske in avstrijske manjšine, le položaj slovenske manjšine se ureja po drobcih in počasi kljub temu, da je že široko prisotno spoznanje v Italiji, predvsem pa v Furlaniji - Julijski krajini, da je potrebno že enkrat v celoti rešiti tudi to vprašanje.

K temu cilju so osredotočene vse sile slovenske narodnostne skupnosti v Italiji, katero preveča visoka narodnostna zavest in katera kaže veliko politično zrelost in sposobnost, da sama oblikuje program in zahteve glede svojega položaja ali rešitev posameznih vprašanj in da na tem dosega akcijsko enotnost. V tem, kakor tudi v sposobnosti, da si za svojo akcijo zna pridobiti zaveznike v italijanski demokratični strukturi, vidimo največje poročstvo za uspehe v njenem boju.

Slovenska narodnostna skupnost v Italiji v svojem boju lahko računa

na največjo pomoč matičnega slovenskega naroda, kakor tudi na solidarno pomoč vseh delovnih ljudi, vseh narodov in narodnosti, ki združeni žive v socialistični Jugoslaviji. Jugoslavija sprejema in spoštuje mednarodne sporazume, s katerimi so bila rešena vprašanja sedanjih meja in zahteva isto tudi od drugih. Skupaj s svojimi sosedi želi graditi vzajemno zaupanje na temeljih doslednega spoštovanja neodvisnosti, suverenosti, teritorialne nedotakljivosti in nevmešavanja.

Skrb za usodo in položaj slovenske narodnostne skupnosti pa izraža prirodno prizadetost matičnega naroda, mimo tega pa se opira tudi na določbe mednarodnih sporazumov. Narodnostna manjšina v sosednji državi mora biti zavorovana pred asimilacijo, mora imeti možnosti, da živi jezikovno in kulturno enotno življenje z matičnim narodom. Kulturne, znanstvene, izobraževalne, gospodarske in druge ustanove matičnega naroda imajo določene obveznosti tudi do tistega dela naroda, ki se nahaja v zamejstvu, ob upoštevanju dejstva, da je to del sosednje države. Noben matični narod in njegova država ne moreta biti ravnodušna do položaja in tretmana svoje manjšine v sosednji državi. Odnos do tega vprašanja tudi ni brez vpliva na stanje in gibanje medsebojnih odnosov. Zato smatramo, da je zelo pozitivno dejstvo, da obe sosednji državi tudi o tem vprašanju razpravljata, kadar je to potrebno in na takšen način odpravljata nesporazume in spodbujata pozitiven razvoj, kot je to bilo storjeno ob priliki obiska predsednika Tita v Italiji in ob priliki srečanja Tepavac - Moro v Benetkah. Vsekakor mora biti vprašanju položaja obeh narodnostnih skupnosti — slovenske v Italiji in italijanske v Jugoslaviji — posve-

čena resna skrb v sklopu urejanja odprtih vprašanj med obema državama. Pozitivne izkušnje in nekateri pozitivni rezultati, ki smo jih dosegli z uresničevanjem specialnega statuta, so nam lahko kažipot pri sporazumevanju in delovanju v bodoče.

Neposredno sodelovanje med SR Slovenijo in avtonomno deželo Furlanijo - Julijsko krajino je dalo že veliko dobrih rezultatov. Sporazumi, s katerimi je urejen obmejni osebni in blagovni promet, dobro služijo svojemu namenu. Odprte meje in množičen tok ljudi v obeh smereh, omogočajo navezavo človeških stikov in medsebojno zaupanje in sodelovanje. Z zadovoljstvom lahko ugotovimo, da ti množični tokovi potekajo brez težav in incidentov kakor tudi, da sta obe državi orientirani, da takšen položaj tudi še naprej podpirata in vzpodbujata. Naša republika je s svoje strani zainteresirana, da se še nadalje proučujejo in odpirajo možnosti čim širšega in čim večjega neposrednega sodelovanja z obmejno deželo Furlanijo - Julijsko krajino in v največji meri olajša življenje prebivalstvu na meji. Slovenija vidi zlasti možnosti, da se v večji meri kot doslej razvijejo razne oblike sodelovanja na področju industrijske kooperacije in raziskovalnega dela, na področju turizma in gostinstva, na področju prostorskega urejanja in prometa, na področju urbanizma in komunalnega gospodarstva, na področju visokega šolstva in kulturnega življenja, na področju varstva človekovega okolja in zaščite prirode itd.

je zaključil svoj del poročila o Slovencih v Italiji podpredsednik izvršnega sveta Slovenije dr. France Hočevar.

Gorske vasi propadajo tudi drugod

Deželni odborniki Val D'Aoste poslali deželni vladi resolucijo, v kateri opozarjajo na posledice zapuščenja hribovskih vasi

Propadanje in izumiranje vasi na pobočjih in v dolinah Beneške Slovenije ni značilnost samo naših krajev, naše pokrajine in naše dežele. Nekaj podobnega se dogaja tudi v avtonomni deželi Val d'Aosta, kjer so nekatere deželni odborniki naslovili na deželno vlado resolucijo, v kateri ugotavljajo, da zavzema nenehno izseljevanje z goratih področij pri njih čedalje bolj vzemirljiv obseg. Ugotavljajo, da so se izpraznile že cele vasi, da se tam hiše podirajo in spreminjajo v razvaline. Resolucija nadalje opozarja ne samo na ekonomske in krajinske posledice zapuščenja gorskih vasi v Val d'Aosti, temveč na še hujše posledice porušena hidrogeološkega ravnovesja

v teh krajih. Tu gre za drsenje terena in popuščanje opornih zidov, kar grozi uničenju čudovitih alpskih pašnikov. Pri tem resolucija opozarja na to, da se podoben fenomen pojavlja tudi v francoskih in švicarskih Alpah, vendar pa tam francoske in švicarske oblasti gredo na roko ljudem, ki živijo v hribovskih vaseh. Tako, na primer, francoska vlada daje posebno premijo za vsako glavo živine, ki jo vzrede na tem področju.

Zato resolucija na koncu zahteva od deželne vlade in skupščine, naj storita vse potrebne ukrepe, da bi zajezili izseljevanje iz gorskih vasi in omogočili tamkajšnemu prebivalstvu, da bi ostalo v svojih hišah in svojem okolju. Finančna in dru-

ga pomoč bi tako opogumila tamkajšnje ljudi, da bi ostali na svoji zemlji in tako ohranili naravno ravnovesje v tem delu Alp.

Nova kvota za vselitev v Avstralijo

Avstralska vlada je sklenila določiti novo kvoto za vselitev, predvideno za leto 1972-73. Zaradi grozeče brezposelnosti je vlada sklenila zmanjšati za 30.000 oseb kvoto, ki jo je bila namenila za letošnje fiskalno leto. Sprva je bilo namreč določeno, da se v tem letu lahko naseli v Avstraliji 170.000 novih naseljencev, zdaj pa je ta kvota zmanjšana na 140.000 novih naseljencev.

Lisica in maček

Nekoč je bila lisica, ki se je oženila z mačkom. Mimo je prišel medvel in lisica mu je rekla: «Nikar ne hodi tod okoli, da te ne vidi moj mož!». Mimo je prišel volk in lisica mu je rekla: «Nikar ne hodi tod okoli, da te ne vidi moj mož!». Mimo je prišel tudi merjasec, in lisica je tudi njemu rekla: «Nikar ne hodi tod okoli, da te ne vidi moj mož!».

Tedaj so se vsi trije dogovorili, da bodo lisičinega mo-

ža povabili v gosti, da bi ga videli. Medved je splezal na drevo, volk se je skrtil v votel hrast, merjasec pa se je zaril v močvaro. Prišla sta maček in lisica. Maček je opazil vrabca in se sputil za njim, da bi ga ujel. Medved se je zbal, da ne bi tudi njega ujel. Spustil se je z drevesa in se ubil. Volk se je na begu udaril ob neko drevo in se ubil. Merjascu pa se je zganilo uho in tudi on je bežal. Padel je v jamo in se ubil.

Kakšen je svet na drugi strani hriba?

Nekega dne je Matiček pomislil: kakšen je svet na drugi strani hriba? Ali je tudi tam trava zelena, ali tudi tam rastejo visoka drevesa? Videl je, da so na hišah dimniki in da se iz dimnikov kadi — znamenje, da mame kuhajo večerjo za otroke.

Tedaj je Matiček pomislil na svojo mamo. Kje je in kaj dela? Ali tudi ona kuha večerjo zanj? Ozrl se je na domačo stran in zagledal domačo hišo. Pred hišo je videl drobno piko — ta pika je bila mama, ki mu je klicala: «Matiček, domov!».

Matiček je stekel s hriba. Tekel je tako hitro, da ga je palica komaj dohajala. Ko je prišel domov, si je mislil:

«Lep je svet na drugi strani hriba, a najlepše je tam, kjer je mama!».

žubori potok. Videl je, da je tudi tam trava zelena in da tudi tam rastejo visoka drevesa. Videl je, da so na hišah dimniki in da se iz dimnikov kadi — znamenje, da mame kuhajo večerjo za otroke.

Tedaj je Matiček pomislil na svojo mamo. Kje je in kaj dela? Ali tudi ona kuha večerjo zanj? Ozrl se je na domačo stran in zagledal domačo hišo. Pred hišo je videl drobno piko — ta pika je bila mama, ki mu je klicala: «Matiček, domov!».

Matiček je stekel s hriba. Tekel je tako hitro, da ga je palica komaj dohajala. Ko je prišel domov, si je mislil:

«Lep je svet na drugi strani hriba, a najlepše je tam, kjer je mama!».

Pomladna pesem

Sonce z neba svetlo sveti, ko da hoče vse objeti. Rože zbuja, dviga cvetje, ker prenovljen celi svet je. Vrt je posejan bogato s peteršiljčkom in solato. Kukavica sredi šume k petju vabi ptičje trume. Kuka — prva dan nam glasi, čujemo jo vsi na vasi.

Prebudi se v hlevcu krava: Dobro jutro! Se sem zdrava. Huda le sem na Maričko, ker mi vzela je teličko. Koklja to je zapazila, picke pod peruti skrila. Vse prepeva vriska, raja, veseli darov se maja. V hišo, v dom, v srce nam naj sveti žarko mesec maj.

KAPLAN MARTIN ČEDERMAR — KAPLAN MARTIN ČEDERMAR — KAPLAN MARTIN ČEDERMAR — KAPLAN MARTIN ČEDERMAR

da ga z bičem naganjajo v eno izmed novih ponižanj in bridkosti. Uprlo se je v njem. Ne! Nalašč ni bil oznanil nauka, da bi si to prihranil. Pa so tu in ga čakajo pred cerkvijo. Isti dan in isto uro kakor vsako leto. Morda so starši mislili, da je pozabil, in so otroke nagnali z doma. Radovednost jih trapi, kaj bo storil. Saj res, kaj naj stori? Vse dni nalašč ni razmišljal o tem.

Dvignil se je in poiskal drobno knjižico, v kateri so bile ob kratkem glavne resnice v laščini. Ne bo jim seglo v dušo, naučili se bodo na pamet kot mlade papige. Truden nasmeš mu je spreletel lica. Mlade papigice! Tako, kakor blebetoj v šoli na izust naučena berilca in pesmice. Bral bo, a otroci bodo v zboru ponavljali za njim, da bo odmevalo pod cerkvenim stropom. Ne bo šlo za duha božje besede, ampak za zvok besed... In že se je razhudil sam pri sebi. Ali je mar cerkev za papige? Zopet se je nasmehnil tej misli, kakor je bila bridka.

Stopil je iz kapljanje in se ozrl po jasnem nebu, ki je pestovalo le nekaj redkih oblakov. Sonce se je pretakalo skozi orumenelo listje, na zemlji so ležale zlate lise. Otroci so se objestno podili okrog cerkve in se skrivali za kamnitne stebre lope. Čedermar jim je dobrohotno zapretel s kazalcem, vsi hkrati so se usuli v cerkev.

Obstal je pred obhajilno mizo in gledal po otrocih, ki so sedeli v prvih klopih, na eni strani deklice, na drugi dečki. Nekateri so bili tako majhni, tako smešno majhni, da so kazali le obrazke, iz katerih so gorele svetle oči. Bili so brez katekizmov, nekako v zadregi, kakor da ne vedo, kam deti roke. Lica so jim bila nasmejana; gledali so ga, kakor da presoajo njegovo dobro ali slabo voljo. Nekaj trenutkov nemega gledanja, nato so se drug za drugim nasmehnili in stisnili glave med ramena.

Čedermar je bil tistega dne izredno mehak. Lahko bi se bil smilil samemu sebi, a je prenesel sočutje na druge. Res, v tem trenutku so se mu otroci zasmilili. Kaj so zagrešili, da jih bo moral mučiti, ki ga gledajo s tako čistimi, nedolžnimi pogledi? In se mu je vse to zazdelo ničevno, važna mu je bila le neprisiljena otroška radost, ki je ni maral zbloditi.

Kaj naj stori? Kaj? Milo se mu je storilo, na srce mu je legla dotlej neznan grenkoba. Hotel se jim je nasmehniti, a se mu poteze obraza niso zganile. Pogleknil je pred oltar in tiho molil očenaš za očenašem. Grenkost, ki mu je malo prej legla na srce, se mu je topila kot slana v soncu. Dvignil se je in odšel po cerkvi, otrokom je mimogrede namignil z roko.

To je bilo tako nenavadno, da ga niso takoj razumeli. Že je bil pri cerkvenih vratih in se je pokrižal, ko so se z ropotom usuli za njim. Pred cerkvijo so se zgrnili okoli njega in ga gledali; delal je obraz kakor vselej, kadar jim je zastavil kako posebno zvito vprašanje iz veronauka.

«Ali bi zobali grozdje?»
Nihče se mu ni upal pritrditi, govorile se le oči.
Odšli so v vrt za kapljanje. Skozi lesena vratca je spustil drugega za drugim kot ovce. Ustavili so se na gorenji terasi, ki je bila najbolj izpostavljena soncu od pomladi do zime, od jutra do noči. Ob zidu je rasla trta, ki se je krčevito oklepala latnikov. Tod še ni bil obral grozdja, ki je še zmeraj gorelo med orumenelim listjem. Jagode so bile polne, svetlordeče, sladke.

Čedermar je segal po grozdih, jih odščipaval in delil: «Tebi enega, meni enega, tebi enega, a meni zopet enega, da bo po pravici, je govoril glavar razbojnikov, ki je med tovariše delil cekine», se je šalil. «Nate, zobajte!»

je bil ves vesel in potešen v želji, da jim naredi veselje. «Pa jaz nisem razbojnik. Vsakemu enega, a nazadnje tudi meni enega», je rekel in zobal jagode. «Saj sem ga zaslužil, ne? Kaj pravite? Ne bodite tako molčeči, saj ne krademo! Moje je, Bog ga je dal. Če naredimo vino, se bo mož opil; nič pametnega ne bo iz njega. Je že bolje, da grozdje pozobljemo. Nekaj vi, drugo jaz, a ostanek ptice, ki ne sejejo in ne žanjejo...»

Otroci so spoštljivo jemali grozdje in se čudili. Kaj je danes našemu gospodu, da so tako zabavni? Še nikoli ga niso videli takega. Čedermar je bil sedel na klopcu, šegave besede so mu venomer žuborele.

«Zobati grozdje ni prepovedano», je govoril. «Grozdje lahko zobljemo v vseh jezikih hkrati — po slovensko, po laško in po latinsko... Še vsak enega? Bi? Jih bo pa za škorce manj ostalo».

Spogledovali so se in se nasmejali, le počasi so se jim razvezali jeziki. Pospravili so drugi grozd, si brisali roke ob obleko in se prestopali z noge na nogo; tedaj jih je poklical k sebi.

«Sèm stopite! Ne smete pozabiti, da ste prišli k nauku». Zgrnili so se okoli njega.

«Nismo v cerkvi, zato lahko govorim z vami, kakor hočem, tudi po latovsko. Ali veste, kakšen jezik je to? Ne? Povem vam drugič. Ali pa veste, v kakšnem jeziku je učil Jezus Kristus? Vsak narod v domačem jeziku, da so ga razumeli. Arimejce po arimejsko. Če bi jih bil učil v jeziku, ki ga niso poznali, bi se njegov nauk ne bil ohranil. Zato sem vas tudi jaz učil v jeziku, ki ga razumete, ne pa v turškem. Poslušajte, ne smejte se! To ni za smeh... Kaj ste pravkar zobali? Grozdje, ki je zraslo v vinogradu. Ali naj vam povem priliko o hudobnih vinogradnikih?»